

“BUGÜN DEN GELECE ĞE BAKMAK
HER ZAMAN TEHLİKELİDİR.”

STEFAN

ZWEIG

BREZİLYA

GELECE ĞİN ÜLKESİ

Çeviri: HULKİ DEMİREL

♥ can
modern

STEFAN ZWEIG

BREZİLYA

GELECEĞİN ÜLKESİ

Can Modern

Brezilya: Geleceğin Ülkesi, Stefan Zewig

Almanca aslından çeviren: Hulki Demirel

Brasilien. Ein Land der Zukunft

İlk baskı: Bermann-Fischer Verlag, Stockholm, 1941

Bu çeviride kullanılan baskı: Insel Verlag, 2016

© 2020, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Mart 2020, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Emrah Serdan

Editör: Şebnem Sunar

Düzeltili: Ebru Aydın

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 43087

ISBN 978-975-07-3486-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750734861

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

STEFAN ZWEIG
BREZİLYA
GELECEĞİN ÜLKESİ

DENEME

Almanca aslından çeviren

Hulki Demirel

Stefan Zweig'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Dünün Dünyası, 1985

Amok Koşucusu, 1990

Yarının Tarihi, 1991

Lyon'da Düşün, 1992

İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar,
1995

Günlükler, 1997

Satranç, 1997

Değişim Rüzgârı, 1998

Marie Antoinette, 2006

Sabırsız Yürek, 2006

Joseph Fouché, 2007

Rotterdamlı Erasmus, 2008

Balzac, 2009

Macellan, 2010

Hayatın Mucizeleri, 2011

Montaigne, 2012

*Vicdan Zorbalığı Karşı ya da
Castellio Calvin'e*, 2014

*Üç Usta: Balzac, Dickens,
Dostoyevski*, 2015

Mary Stuart, 2016

*Şeytanla Savaş: Hölderlin, Kleist,
Nietzsche*, 2017

*Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu - Bir
Kadının Hayatından 24 Saat*, 2017

*Kendi Hayatını Yazan Üç Yazar:
Casanova, Stendhal, Tolstoy*, 2017

O muydu?, 2018

Bir Kalbin Çöküşü, 2018

Olağanüstü Bir Gece, 2019

*Émile Verhaeren: Modern Bir Şairin
Portresi*, 2019

Karmaşık Duygular, 2020

STEFAN ZWEIG, 1881'de Viyana'da doğdu. Avusturya, Fransa ve Almanya'da öğrenim gördü. Savaş karşıtı kişiliğiyle dikkat çekti. 1919-1934 yılları arasında Salzburg'da yaşadı, Nazilerin baskısı yüzünden Salzburg'u terk etmek zorunda kaldı. 1938'de İngiltere'ye, 1939'da New York'a gitti, birkaç ay sonra da Brezilya'ya yerleşti. Önceleri Verlaine, Baudelaire ve Verhaeren çevirileriyle tanındı, ilk şiirlerini ise 1901'de yayımladı. Çok sayıda deneme, öykü, uzun öykünün yanı sıra büyük bir ustalıkla kaleme aldığı yaşamöyküleriyle de ünlüdür. Psikolojiye ve Freud'un öğretisine duyduğu yoğun ilgi, Zweig'in derin karakter incelemelerinde ifade bulur. Özellikle tarihsel karakterler üzerine yazdığı yorumlar ve yaşamöyküleri, psikolojik çözümler bakımından son derece zengindir. Zweig, Avrupa'nın içine düştüğü siyasi duruma dayanarak 1942'de Brezilya'da karısıyla birlikte intihar etti.

HULKİ DEMİREL, 1962'de doğdu. İstanbul Erkek Lisesi'ni bitirdi, Boğaziçi Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi'nde okudu. Profesyonel rehberlikle başlayan turizm hayatına çeşitli kademelerde görev yaparak uzun süre devam etti. 1999'da Ortadoğu'daki karışıklıkların turizm hayatına vurduğu darbe sayesinde çevirmenliğe adım attı. Bugüne değin Unda Hörner, Barbara Frischmuth, Yusuf Yeşilöz, Dan Diner, Stefan Plaggenborg ve W.G. Sebald gibi yazarların söylediklerini Türkçe ifade etmeye çalıştı.

*Un pays nouveau, un port magnifique,
l'éloignement de la mesquine Europe, un nouvel
horizon politique, une terre d'avenir et un passé
presque inconnu qui invite l'homme d'étude à des recherches,
une nature splendide et le contact avec
des idées exotique nouvelles.¹*

Avusturyalı diplomat Kont Prokesch-Osten'in
Brezilya elçiliği görevini almakta tereddüt eden

Gobineau'ya mektubundan, 1868²

1. (Fr.) Yeni bir vatan, şahane bir liman / küçük Avrupa'nın uzaklığı, yeni bir / siyasi ufuk, geleceğin ülkesi ve neredeyse / bilinmeyen bir geçmiş araştırmaya davet ediyor âlimleri, / enfes bir doğa ve yeni, egzotik fikirlerle temasa. (Y.N.)

2. Arthur de Gobineau (1816-1882): İrkçı düşüncenin kurucularından biri olarak kabul edilen Fransız diplomat ve yazar. (Ç.N.)

İçindekiler

Giriş	13
Tarih	27
Ekonomi	99
Brezilya Kültürüne Bir Bakış	157
Rio De Janeiro	193
Limana Giriş	199
Eski Rio	205
Şehirde Bir Gezinti	211
Dar Sokaklar	223
Tezatlara Sanatı	229
Belki Yarın Bir Daha Geri Gelmemek Üzere Kaybolacak Birkaç Şey	233
Bahçeler, Dağlar ve Adalar	239
Rio'da Yaz	247
São Paulo'ya Bakış	253
Kahve Ziyareti	265
Virane Altın Şehirlerine Ziyaret	277
Kuzeyin Üzerinden Uçmak	299

GİRİŞ

Eski zamanlarda yazarların bir kitabı kamuoyuna sunarken onu hangi nedenlerle, hangi bakış açısıyla ve hangi amaçla kaleme aldıklarını samimiyetle anlatan bir küçük giriş yazısı yazması âdettendi. Güzel bir alışkanlıktı bu, çünkü açsözlülük ve doğrudan hitap, metni yazan kişiyle metni okuması düşünülen kişi arasında, en başından doğru bir mutabakat oluşmasını sağlar. Evet, işte bu nedenle ben de, sair zamanda çalıştığım alandan böylesine uzak görünen bu konuyu ele almaya niyetlenmemin nedenini azami samimiyetle anlatacağım.

1936 yılında Buenos Aires'teki Pen Kulübü Kongresi için Arjantin'e gitmem gerektiğinde bu seyahate bir Brezilya ziyareti daveti eklendi. Pek büyük beklentilerim yoktu doğrusu. Bir Avrupalının ya da Kuzey Amerikalının Brezilya hakkındaki ortalama, kibirli tasavvuruna sahiptim ve bunları şimdi tekrar bir araya getirmeye çalışayım: Sıcak, iklimi sağlıksız, siyasi koşulları istikrarsız, mali durumu vahim, nizamsız ve sadece sahil şeridinde kısmen medeniyetten nasibini almış, fakat güzel doğası ve faydalanılmayan birçok imkânıyla birbirinden ayırmakta zorlanacağınız Güney Amerika cumhuriyetlerinden biri – yani yaşadıkları memleketi terk etmek isteyen çaresiz göçmenler veya sömürgelerde yeni bir hayat kur-

mak isteyenler için uygun ama dűşünsel bir esine kaynaklık etmesi kesinlikle beklenemeyecek bir őrle. Mesleđi itibarıyla cođrafya uzmanı, kelebek koleksiyoncusu, avcı, sporcu ya da tacir olmayan biri için on gűn belki gőze alınabilirdi. Sekiz gűn, on gűn, sonra hızla dőnerim, diye dűşünműştüm ve bu ahmakça tasavvurumu Őimdi dile getiriyor olmaktan utanmıyorum. Hatta bunu önemli buluyorum; çünkü bu tasavvur, Avrupalılar ve Kuzey Amerikalılardan oluŐan çevremizde bugűn de aŐađı yukarı geđerliliđini koruyor. Brezilya bir zamanlar Avrupalı denizciler için cođrafi anlamda nasıl bir *terra incognita*¹ idiyse bugűn de kűltürel anlamda öyle. İyi eđitilmiş ve siyasete ilgi duyan insanların bile, hiç Őüphesiz dűnyamızın gelecekteki görünümünü belirleyecek en önemli faktörlerden biri olacak bu őrlekeye dair ne kadar dađınık ve kifayetsiz tasavvurları olduđunu gözlemlemek beni her seferinde yeniden ŐaŐırtıyor. Örneđin gemide Boston'lu bir tacir, oldukça aŐađılayıcı bir üslupla küçük Güney Amerika őrlelerinden bahsettiđinde ona sadece Brezilya'nın tek baŐına BirleŐik Devletler'den daha büyük bir yüzölçümüne sahip olduđunu hatırlattım; adam Őaka yaptıđımı dűŐündü ve ancak haritaya baktıktan sonra söylediđimin dođruluđuna ikna oldu. Ya da çok meŐhur bir İngiliz yazarın bir romanında komik bir detay tespit etmiŐtim; yazar kahramanını İspanyolca öđrenmek üzere Rio de Janeiro'ya gönderiyordu. Őunu da eklemek gerekir ki bu İngiliz yazar Brezilya'da Portekizce konuŐulduđunu bilmeyen sayısız insandan sadece biriydi. Ama söylediđim gibi baŐkalarını bilgisizlikleri nedeniyle burnu havada bir tavırla ayıplamak bana dűŐmez; Avrupa'dan yola çıktıđımda ben de Brezilya'yla il-

1. (Lat.) Bilinmeyen, keŐfedilmemiŐ topraklar. (Y.N.)

gili hiçbir bilgiye ya da en azından güvenilir hiçbir bilgiye sahip değildim.

Sonra Rio'da karaya çıktım, hayatım boyunca hissettiğim en güçlü duygu sağanaklarından birini yaşadım. Hem hayran kalmıştım hem de sarsılmıştım. Çünkü burada karşıma çıkan sadece denizin ve dağların, şehrin ve tropik doğanın oluşturduğu, dünyanın en etkileyici manzaralarından biri değildi, aynı zamanda bambaşka türden de bir medeniyetti. Bütün beklentilerimin aksine, mimarideki ve şehir dokusundaki düzen ve temizlikle ciddi biçimde şahsiyetli bir resim de vardı karşımda, bütün yeni şeylerde cüret ve ihtişam, aynı zamanda, mesafelerin büyüklüğü sayesinde de şanslı bir şekilde muhafaza edilmiş, eski bir fikrî kültür. Hareket ve renk vardı, taşkın bir heyecana kapılmış gözlerim bakmaktan yorulmuyordu ve gördüğü her şeyden mutlu oluyordu. Güzellik ve mutluluk sarhoşluğu benliğimi sarmış, duyularımı harekete geçirmiş, sinirlerimi uyandırmış, gönlümü açmış, ruhumu meşgul etmişti; ne kadar baksam yetmiyordu. Son günlerde ülkenin iç kesimlerine gittim ya da gittiğimi sandım. Ülkenin kalbine yaklaştığımı düşünerek São Paulo'ya, Campinas'a on iki saatlik, on dört saatlik yolculuklar yaptım. Ama sonra geri dönüp de haritaya baktığımda on iki ya da on dört saat süren tren yolculuklarıyla ülkenin kalbine yaklaşmak ne kelime, ancak derisinin altına girebildiğimi fark ettim. Bu ülkenin tahayyül edilemez büyüklüğünü ilk kez anlamaya başlıyordum. Belki de ülke değil kıta demek daha doğru olur; üç yüz, dört yüz, beş yüz milyon insana yetecek büyüklükte bir dünya ve bu bereketli ve el değmemiş dünyanın altında şu an için ancak binde biri kullanılan, ölçülemez bir zenginlik. Hızlı fakat bütün bu bedenen çalışan, inşa eden, yaratan, organize eden insanların hummalı faaliyetine rağmen ancak başlayan bir gelişme içinde bir

ülke. Gelecek kuşaklar için önemi en cüretkâr düşünsel bağıntılarla bile kolay kolay kavranamayacak bir ülke. Ve tamamen fuzuli bir bavul gibi yanıma aldığım Avrupalı kibrim şaşkırtıcı bir hızla eriyip kayboldu. Biliyordum ki dünyamızın geleceğine bakıyordum.

Ve gemi palamarlarını çözüp harekete geçtiğinde –yıldızlı bir geceydi gerçi ama buna rağmen bu emsalsiz şehrin elektrik ışıklarından inci gerdanlıkları gök kubbenin kıvılcımlarından daha güzel ve gizemli parlıyordu– şundan emindim ki şehri son görüşüm olmayacaktı bu; esasen neredeyse hiçbir şey görememiştim veya her halükârda pek az şey görmüştüm. Hemen bir sonraki sene tekrar gelmeye niyetlendim; daha iyi hazırlanacaktım ve oluşan, yaklaşan geleceğe ait olanda yaşama duygusunu yeniden ve daha güçlü hissetmek ve barışın sağladığı emniyetin ve harika misafirlik ortamının keyfini bu defa daha bilinçli çıkarmak için daha uzun kalacaktım. Ama kendime verdiğim sözü tutamadım. Ertesi yıl İspanya İçsavaşı başladı, hemen kendime, daha sakin zamanları bekle, dedim. 1938’de Avusturya işgal edildi, daha sakin bir ânı kollamak lazım, dedim yine kendime. 1939’da sırada Çekoslovakya vardı, hemen ardından da Polonya’da savaş başladı ve sonunda kendini öldürmeye meyilli Avrupa’mızda herkes herkese karşı savaşıyordu. Kendini tahrip eden bir dünyadan, barış içinde ve yaratıcı bir gayretle kendini inşa eden başka bir dünyaya belirli bir süre kaçmak için giderek daha tutkulu bir arzu hissetmeye başladım ve bu defa daha iyi ve daha dikkatli hazırlanmış olarak tekrar döndüm bu ülkeye; amacım bu muazzam ülkenin ufak bir resmini sunabilmektir.

Bu resmin eksiksiz olmadığını, olamayacağını da biliyorum. Bu kadar devasa bir dünyayı bütünüyle tanımak mümkün değil. Bu ülkede aşağı yukarı altı ay geçirdim ve ancak şimdi biliyorum ki bütün öğrenme arzuma ve yap-

tığım onca seyahate rağmen bu muazzam imparatorluğu gerçekten tam anlamıyla kavramak için hâlâ çok eksikim var ve, “Brezilya’yı tanıyorum,” diyebilmek için bütün bir ömür dahi yetmez. Her biri Almanya ya da Fransa’dan daha büyük bir yüzölçümüne sahip bir dizi eyaleti henüz görmedim, bilimsel keşif seferlerinin bile her noktasına nüfuz edemediği Mato Grosso ve Goiás bölgelerinden ve Amazon Nehri’nin balta girmemiş ormanlarından geçmedim. Çok geniş bir bölgeye dağılmış yerleşimlerdeki ilkel hayatı tanımıyorum, keza medeniyetle çok cüzi bir ilişki kurabilmiş şu meslek gruplarının varoluşlarının anlaşılır hale getirmem mümkün değil: Ülkedeki nehirlerde gemicilik yapan *barqueiro*’lar¹ ya da Amazon bölgesindeki *caboclo*’lar², elmas arayan *garimpeiro*’lar, *vaqueiro*’lar³ ya da *gaucho* denen sığır yetiştiricileri, cangillardaki kauçuk çiftliklerinde çalışan *seringueiro*’lar⁴ veya Minas Gerais bölgesindeki *sertanejo*’lar⁵ nasıl yaşarlar bilmiyorum. Eski evlerde İmparator Wilhelm’in, daha yenilerde Adolf Hitler’in portresinin asılı olduğu anlatılan Santa Catarina’daki Alman kolonisini ziyaret etmedim, São Paulo’nun içlerindeki Japon kolonilerini de; geçilmez, balta girmemiş ormanlardaki yerli kabilelerinin bir kısmı gerçekten hâlâ yamyam mı sorusuna da güvenilir bir cevap vermem mümkün değil.

Görölmeye değer başlıca tabiat harikalarının bir kısmını da sadece resimlerden ve kitaplardan biliyorum. Monotonluğuyla muhteşem, yeşil Amazon cangılında, nehrin kaynağına doğru yirmi günlük bir tekne yolculu-

1. (Port.) Kayıkçılar. (Y.N.)

2. (Port.) Güney Amerika Kızılderilisi ile Avrupalı melezi. (Y.N.)

3. (Port.) Kovboy. (Y.N.)

4. (Port.) Kauçuk toplayan işçiler. (Y.N.)

5. (Port.) Dağlılar. (Y.N.)

đu yapmadım, Peru ve Bolivya sınırlarına ulaşmadım, Brezilya'nın tarihî olarak da çok büyük önem taşıyan ve sınırları içinde doğup yine sınırları içinde denize dökülen nehri Rio São Francisco üzerinde yapılan on iki günlük tekne yolculuğunu mevsim uygun olmadığı için sey-rüseferde tezahür eden zorluklar nedeniyle kaçırmak durumunda kaldım. Üç bin metre rakımlı, zirvesinden Minas Gerais'in ve Rio de Janeiro'nun çok arkalarına ka-dar bütün Brezilya platosu kuşbakışı görülebilen Itatiaia Dağı'na da çıkmadım. Köpükler saçan şelalesinde akıl havsalanın almayacağı su kütlelerini uçurup yere çarpan ve ziyaretçilerinin ifadesine göre Niagara'dan çok daha muhteşem olan dünya harikası Iguacu'yu da görmedim. Elimde balta ve pala, cangılın boğucu ve parıltılı, sık bitki örtüsüne dalmadım. Bu kadar seyahat etmeme, izle-meme, öğrenmeme, okumama ve aramama rağmen Brezilya'da medeniyetin sınırlarının ötesine geçemedim. Bütün tesellim, şimdiye kadar kendi ülkelerinin iç kısımlarını ve neredeyse nüfuz edilemeyecek derinliklerini tanıdıklarını iddia edebilecek ancak iki ya da üç Brezil-yalıya rastlamış olmak ve trenler, buharlı gemiler ve oto-mobillerin de beni çok daha ileriye taşıyamayacağını, onların da bu imparatorluğun inanılmaz boyutları karşı-sında âciz kaldıklarını bilmektir. Brezilya'nın mali ve si-yasi geleceğine dair nihai çıkarımlarda, öngörülerde ve kehanetlerde bulunmaktan da samimi olarak kendimi men ederim. Brezilya'nın sorunları ekonomik, sosyolojik ve kültürel olarak o kadar yeni, o kadar kendine has ve ülkenin büyüklüğü nedeniyle o kadar girift katmanlı ki esaslı bir şekilde aydınlatılabilmeleri için her birine uz-manlardan oluşan ayrı bir ekip gerekir. Daha kendisini tam anlamıyla, bir bütün olarak kavrayamayan bir ülkeyi dışarıdan bir bakışla tam olarak kavramak mümkün de-ğil, hele hele bu ülkenin fırtına gibi büyüdüğü de dikka-

te alınır. Brezilya kadar hızlı büyüyor ki ülkeyle ilgili her rapor, her istatistik, muhteva ettiği bilgiler daha yazıya dökülüp basılmadan önce çoktan eskimiş oluyor. Bu nedenle ülkenin bu çok boyutluluğu içinde bir soruna odaklanmak istiyorum. Bu sorun bana en aktüel olanı gibi geliyor ve kanaatimce bugün Brezilya'ya dünyanın bütün ülkeleri arasında hem düşünsel hem de ahlaki anlamda özel bir merteye bahşediyor.

Her kuşağa olduğu gibi bizim kuşağımıza da kendini dayatan en önemli sorun, şu en basit ve aynı zamanda en elzem sorunun cevaplandırılmasından ibaret: Bütün bu farklı ırklar, sınıflar, renkler, dinler ve kanaatlere rağmen insanların dünyamızda barış içinde beraber yaşamaları nasıl sağlanabilir? Bu sorun her cemaatin, her devletin karşısına dikiliyor, hem de tekrar tekrar ve amirane bir zorunluluk olarak. Hiçbir ülkede bu sorun, özellikle karmaşık örgüsü nedeniyle Brezilya'dakinden daha tehlikeli bir şekilde ortaya çıkmadı ve yine hiçbir ülke bu sorunu daha mutlu ve daha örnek alacak biçimde çözemedi – ben de bu kitabı bu duruma tanıklık etmek için yazdım. Brezilya bu sorunu, şahsi kanaatimce, sadece bütün dünyanın özel ilgisini değil, aynı zamanda büyük takdirlerini hak edecek şekilde halletti.

Çünkü etnolojik yapısı dikkate alındığında –Avrupa'nın millet ve ırk cinnetini devralmış olsaydı– Brezilya dünyanın en parçalanmış, barıştan en uzak ve en huzursuz ülkesi olurdu. Sokaklarda, pazaryerlerinde çıplak gözle bakarak halkı oluşturan farklı ırkları görmek hâlâ pekâlâ mümkündür. Ülkeyi işgal edip sömürgeleştirmiş Portekizlilerin torunları buradalar, kadim zamanlardan beri ülkenin iç kısımlarında yaşayan Amerika yerlileri, kölelik döneminde Afrika'dan getirilen milyonlarca zenci ve sömürgeci olarak gelmiş yine milyonlarca İtalyan, Alman ve hatta Japon. Avrupalı bakış açısı bu grupların her

birinin diğere, önce gelenlerin sonra gelenlere, beyazların siyahilere, Amerikalıların Avrupalılara, kahverengilerin sarılara karşı düşmanca bir tavır almasını, çoğunlukların ve azınlıkların hakları ve imtiyazlarıyla ilgili sürekli bir mücadele içinde birbirlerine düşman kesilmelerini gerektirirdi. Sadece derilerinin rengiyle bile birbirinden farklılıkları teşhis edilebilen bu ırkların tam bir uyumla beraber yaşadıklarını ve farklı kökenlerine rağmen sadece mümkün olduğu kadar hızlı ve mükemmel bir şekilde yeni ve yekpare bir ulusun üyesi, yani Brezilyalı olabilmek için eski münferit özelliklerini bir kenara koyma çabasında rekabet içinde olduklarını tespit etmek son derece şaşırtıcıdır. Brezilya –bu muhteşem deney bana örnek alınacak kadar önemli görünüyor– bizim Avrupalı dünyamıza aklını kaçırtan ırk sorununun saçmalığını, onun güya geçerliliğini basitçe dikkate almayarak, en kolay şekilde gözler önüne seriyor. İnsanları, yarış atları ya da köpekler gibi “ırksal olarak safkan” yetiştirme çılgınlığı bizim yaşlı dünyamızda her zamankinden de baskın hale gelirken, Brezilya ulusu yüzyıllardır sadece siyah, beyaz, kahverengi ve sarının serbestçe ve hiçbir çekince olmaksızın karışması ve tamamen eşitliği ilkesine istinat eder. Gerek kamusal gerekse özel alanlarda vatandaşlık bazında mutlak eşitlik ilkesi, başka ülkelerde sadece kâğıt üstünde, kuramsal olarak belirlenmişken bu ülkede gerçek dünyada, okullarda, resmî makamlarda, kiliselerde, mesleklerde ve askeriyede, üniversitelerde, üniversite kürsülerinde gözle görülür şekilde geçerlidir; insan teninin bütün renk nüanslarında çocukların –çikolata, süt, kahve– kol kola okuldan dönüşlerini görmek insanı duygulandırıyor; bu bedensel ve duygusal bağlılık en üst basamaklara, akademik hayatın ve devlet hizmetinin hiyerarşinin en üst seviyelerine kadar yükseliyor. Renk limiti yok, kısıtlamalar, kibirli sınıflandırmalar yok. Yan yana yaşama-

nın olağanlığı için hiçbir şey, bu bağlamda aşağılayıcı kelimelerin yokluğu kadar karakteristik bir işaret olamaz. Bizde tüm ülkeler, öteki için *Katzelmacher*¹ ya da *Boche*² gibi nefret veya aşağılama sözcükleri üretmişken, bu ülkenin sözcük hazinesinde zenciler ya da krealier için buna tekabül edecek ağır bir tabir bulmak mümkün değildir; bulmak mümkün değildir; çünkü bu ülkede kim mutlak safkanlık iddiasında olabilir ya da olmak ister ki? Bırakın Gobineau'nun bütün Brezilya'da safkan bir tek insan bulabildiğine, onun da İmparator II. Dom Pedro olduğuna dair hoşnutsuz tespiti abartma sanatının bir örneği olsun, bu ülkede en son göç edenler dışında hakiki ve sağlam Brezilyalıların hepsi, ülkenin yerli kanından birkaç damlanın muhakkak surette kendi damarlarında da dolaştığından kesinlikle emindir. Ama şu keramete bakın ki bundan hiç utanç duymazlar. Güya yıkıcı şu ırkların karışması ilkesi, bu dehşet, bizim kaçık ırk teorisyenlerimizin “kana karşı işlenmiş bir günah” olarak niteledikleri bu durum, bu ülkede ulusal kültürün en faydalı harcıdır. İşte bu temel üzerinde dört yüz senede emin adımlarla ve süreklilik içinde bir ulus oluşmuştur. Ve –mucize!– aynı iklim ve aynı hayat şartları altında, sürekli birbirine karışma ve karşılıklı uyum gösterme, tümüyle kendine has yeni bir tip insan doğurmuş ve bu yeni tip insan, saf ırk fanatiklerinin olanca azametleriyle tebliğ ettikleri “bozucu” özelliklerden hiç nasibini almamıştır. Zarif endamları ve hafif bir esintiye andıran hareketleriyle buradaki melezlerden daha güzel kadınlar ya da çocuklar görmek dünyanın başka bir köşesinde nadiren mümkün olur. Öğrencilerin esmer çehrelerinde sessiz bir tevazu ve kibar-

1. (Alm.) Avusturyalıların ve Güney Almanyalıların İtalyanlar için kullandığı aşağılayıcı bir tabir. (Ç.N.)

2. (Fr.) Fransızların Almanlar için kullandığı bir tabir. (Ç.N.)

lıkla birleşmiş aklı görmek büyük bir keyiftir. Bir tür zarafet ve hoş bir melankoli burada, Kuzey Amerika'nın daha keskin ve daha aktif insan tipine karşı, tamamen yeni ve son derece şahsi bir zıt kutup oluşturur. Bu karışım da "bozulan" sadece şiddetli ve bu yüzden de tehlikeli çelişkilerdir. Dışarıya kapalı ve özellikle bir mücadele vermek için birlik halindeki ulusal ya da ırksal grupların sistematik olarak çözülmesi müşterek bir ulus bilincinin yaratılmasını son derece kolaylaştırmıştır. İkinci kuşağın bile kendini ne kadar eksiksiz bir şekilde sadece Brezilyalı olarak hissettiğini görmek gerçekten çok şaşırtıcıdır. Dogmatiklerin kof teorilerini çürüten hep gözle görülebilir ve inkâr edilemez güçleriyle gerçeklerdir. Bu yüzden insanlar arasındaki deri rengi ve ırkla ilgili bütün farklılıkları tamamen ve bilinçli olarak reddeden Brezilya deneyi, görünür başarısıyla dünyamızda başka her şeyden fazla kavga ve musibete sebebiyet vermiş bu cinnetten kurtulmak için belki de en önemli katkıdır.

Ve artık bu ülkeye gelir gelmez insanın ruhunun neden yüklerinden arınarak rahatladığını anlıyoruz. Başlangıçta insan bu özgürleştiren, teskin eden etkiyi yaratanın sadece göz keyfi, ülkeye gelenleri adeta şefkatli bir kucak gibi kendine çeken emsalsiz güzelliklerin mutluluk veren tenefüsü olduğu zannına kapılır. Ama çok geçmeden, tabiatın bu ahenkli yaradılışının bu ülkede bütün bir ulusun hayata dair tavrına dönüşmüş olduğunu fark edersiniz. Kamusal alanda ve özel hayatta garazın hemen hemen hiç görülmemesini, Avrupa'nın delirmiş gibi gergin ortamından yakasını henüz kurtarmış bir insan önce inanılmaz bir şey, sonra da sonsuz büyüklükte bir ihsan olarak algılar. On senedir sınırlarımızı şiddetle zorlayan o korkunç gerilim burada neredeyse tamamen devre dışı bırakılmıştır; bütün çelişkiler, hatta toplumsal olanlar dahi, burada kayda değer biçimde da-

STEFAN ZWEIG'İ DÜNYADA BAŞKA HİÇBİR ÜLKE
BREZİLYA KADAR CEZBETMEMİŞTİ. KOZMOPOLİT
YAZAR İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NIN ORTASINDA,
AVRUPA KENDİNİ YOK EDERKEN BU ÜLKEYE
GELDİ VE DOĞAL GÜZELLİĞİ, BARIŞÇIL YAŞAM
TARZI, İNSANLARININ HOŞGÖRÜSÜYLE
BÜYÜLENDİ. BREZİLYA'YI HER BAKIMDAN
AVRUPA'NIN KARŞI MODELİ OLARAK
DEĞERLENDİREN ZWEIG, DÜNYANIN GELECEĞİNİ
BURADA GÖRÜYORDU; YAŞAMAK İÇİN BU ÜLKEYİ
SEÇMİŞTİ, ÖLMEK İÇİN DE BURAYI SEÇECEKTİ.
İLK KEZ 1941 YILINDA STOCKHOLM'DE
YAYIMLANAN BREZİLYA, STEFAN ZWEIG'İN BU
ÜLKEYE İLANIAŞKIDIR.

#yirminciyüzyıl #avrupa #brezilya #geçmiş #gelecek #yaşam #anı